

תשובות הגר"ח (כת"י)

בהר, בחוקותי

בהר

ש. בספר דרך שיחה פ' בהר כתב: בקשתי מהרב לכתוב ולבקש מנגיד מסויים בענין פדיון שבויים, ואמר: אבא ז"ל לא כתב מכתב לאדם פרטי, כי חשש משום לא תרדה בו בפרך, והיה מוכן לכתוב רק בצורה כללית. ע"כ. ויש לשאול דהלא מיירי במצות צדקה ולמה שייך בזה לא תרדה בו בפרך (ואף ידוע מעשים רבים מגדולי ישראל שהלכו לגבירים ומכריחים אותם ליתן לשיבות).

ת. אין להכריח.

ש. המושך חכמה [בא י"ב ט'] מחלק בין לשון 'לא' ללשון 'אל' עיי"ש, לפי"ז תמוה בפ' בהר [כ"ה ל"ז] 'אל' תקח מאתו נשך ותרבית ובפסוק הבא [כ"ה ל"ח] את כספך 'לא' תתן לו בנשך, ובמרבית 'לא' תתן אכלך דהוי תרתי דסתרי. (מחכ"א).

ת. משמע שניהם.

בחוקותי

ש. בחוקותי כ"ו ה'. פרש"י וז"ל, והשיג לכם דיש את בציר. שיהא הדיש מרובה ואתם עסוקים בו עד הבציר ובבציר תעסקו עד שעת הזרע עכ"ל, וצ"ב דלעיל פסו' ג' פרש"י אם בחוקותי תלכו כו' שתהיו עמלים בתורה עכ"ל וכיון שיהיו עסוקים כ"כ עד הבציר ועד שעת הזרע א"כ מתי יהיו עמלים בתורה.

ת. עבדיהם הכנענים.^{254 255}

הנה לפי"ז מה שכתב רש"י 'ואתם עסוקים בו' אין הלשון בדוקא, (ומפני לשון זה שאלנו).²⁵⁴

ש. בחוקתי כ"ו י"ג. אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהית להם עבדים ואשבר מטת עלכם ואולך אתכם קוממיות. הא דכתיב 'ואולך אתכם קוממיות' ראיתי שמרן שליט"א הביא חז"ל שיש מ"ד שהכוונה שלע"ל יהיו כולם בגובה מאה אמה, ויש מ"ד שיהיו מאתים אמה, ויש לשאול היאך יקיימו מצות סוכה שהרי למעלה מכ' אמה הסוכה פסולה.

ת. ידחפו את הרגלים בפנים האדמה.^{257 256}

ש. בהנ"ל. יש לשאול הרי כולם יהיו גבוהים כן, ולפי"ז כולם יצטרכו לעשות כן, והאם באמת כולם יצטרכו לדחוף הרגלים באדמה.
ת. כן.

ש. בהנ"ל. אולי אי"ז ק' כי איתא בירושלמי (מגילה פ"א ה"ה) שהמועדים עתידין ליבטל. (אבל זה גופא צ"ב שהרי כתוב מפורש בתורה ואיך יתבטל סוכה דאורייתא).
ת. אליהו עתיד לדורשה.

ש. בהנ"ל. לכאורה צ"ב, דהא לדחוף הרגלים בפנים האדמה זה לא נח, ומצטער פטור מן הסוכה.

ת. לדחוף את הרגלים באדמה זה יהיה הנאה, וכל אחד יהנה מזה.²⁵⁸

---

²⁵⁵שוב חשבנו לומר בעזה"י, דודאי אין הכוונה שיעסקו כל היממה בשדה, רק הכוונה שבזמן הקצוב שיעסקו בשדה להביא פרנסה וטרף לביתם וכגון ב' שעות ביממה אז יעסקו כל הב' שעות בכל יום מרוב השפע הגדול, אבל שאר שעות היום ודאי יהיו עמלים בתורה, ואפשר דזהו ג"כ שתהיו 'עמלים' בתורה כי כיון שיהיו עוסקים בכל יום בשדה כל הזמן הקצוב שיש להם בשדה מרוב השפע, יהיה להם התורה יותר עמל, וכבר אמרו חז"ל באבות פ"ב יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ 'שיגיעת' שניהם משכחת עון, והרי זהו זה ברכה מה שיהיה שפע גדול שיהיו עוסקים חזק בשדה בזמן הקצוב לעבודת השדה כנ"ל ויחד עם זאת יעסקו בתורה בשאר רוב שעות היממה בעמל גדול כתוצאה מכך שיהיו עוסקים בשדה הרבה כנ"ל והיינו שע"ז ירויחו שלא יכשלו בעוונות כמ"ש שיגיעת שניהם 'משכחת עון' ודו"ק. (ועיין עוד בספר נפש החיים פרקים סוף פרק ב' ד"ה וכן חילקו רז"ל, וז"ל אבל אור התורה כו' על כל פנים בעדנא דעסיק בה גם היא מצלת אותו מחטא יעו"ש היטב).

²⁵⁶עי' בתשובות מרן שליט"א לעיל פ' כי תשא כעין זה ודו"ק.

²⁵⁷והוסיף מרן שליט"א שההלכה שסוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ישאר. ויקיימו הסוכה ע"י שידחפו הרגלים בפנים האדמה. אך צ"ב דא"כ יהא נמצא שמאה ושמונים אמה או שמונים אמה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה יהיו בפנים האדמה ועשרים אמה יהיו בחוץ, וצ"ב שאי"ז 'תשבו כעין תדורו'. ועי' בתשו' להלן.

²⁵⁸ומרן שליט"א אמר שלא יצטרכו לעבוד בשביל זה אלא כובד הגוף יעשה את העומק באדמה. (א.ה. וכן מצינו בחז"ל לענין אחימי שישי ותלמי ילידי הענק, והם היו מאה אמה כמ"ש בבעה"ט פ' נח, ואנו נהיה או מאה או מאתים אמה כדאיתא במכילתא).

ש. בהנ"ל. לכאור' עדיין הרי אין זה תשובו כעין תדורו.

ת. יתרגלו לזה.

ש. בחוקותי כ"ו ט"ו. ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם וגו'. הנה כאן גבי החוקים אמר 'תמאסו' וגבי משפטים אמר 'תגעל', ואילו להלן פסו' מ"ג אמר בהיפוך במשפטי מאסו ואת חקתי געלה נפשם. וצ"ב טעמא.

ת. בא זה ולימד על זה.

תשובות הגר"ח (כת"י)

על שו"ע או"ח ומשנה ברורה

(כאמור מכבר, לבקשת מרן שליט"א, אין לסמוך ע"ז למעשה)

ש. נשאל מרן שליט"א: האם מותר להשתמש בכול שרשות הדואר לא חתמו עליו. והשיב מרן שליט"א בתשובות הגר"ח (ח"ב תשובה תתתרכ"ח): שמעתי בשם מו"ח שליט"א שהתיר. (ובקונטרס שיח מרדכי כתב מרן שליט"א: מותר להשתמש בו). ושאלו: האם ההיתר זה גם באופן שרשות הדואר היא חברה פרטית ואינה של המדינה.

ת. כן.

ש. נתבקשתי לשאול: ²⁵⁹ זכורני שמרן הסטייפלער זיע"א הי' עובר ליד המקום שלנו בלדרמן, ובדרכו היה מסדר ספרים שאינם מונחים ישר, לא הפוכים, אלא לא היו מונחים ישר. האם יש בזה דין או הנהגה, ומה הוא. (והאמת שהנני ראיתי שמרן שליט"א עושה כן. וכמדומה שכ"כ בספר קב הישר).

ת. סברא.

<<< נשמח מאד מאד להערות הארות וביאורים לתשובות מרן שליט"א הנ"ל.

---

²⁵⁹ מהגאון ר"צ רינהולד שליט"א.

<<< מצורף קובץ נוסף של חידו"ת על פרשיות בהר בחוקותי, מתוך ספרנו מאור אהרן שי"ל בשנת תשס"ט, ונשמח להערות והארות בס"ד.

<<< אפשר בס"ד להשיג אצלנו במייל את ספרי התשובות שכבר הודפסו בס"ד ושאר ספרים אי"ה.

<<< ניתנת הרשות ואף מצוה גדולה היא למי שיש בידו וברשותו האפשרות להעביר הלאה את התשובות לכל מאן דבעי, אם ע"י אימייל ואם ע"י שידפוסו, הכל כדי לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה, ולציין כתובתינו ע"מ שאם יהיו הערות והארות יוכלו לשולחם אלינו בעזרת השי"ת.

בברכה מרובה, אהרן בן הגאון הגדול רבי יעקב הלוי שליט"א גרנדש,

חזון איש 2/2 ת"ד 3096

זכרון יעקב, ארץ ישראל, פל': 0548408381